

Šibeniční vrch: východní (horní) strana ukloněného vřesoviště s nevysokými skalními výchozy křemence (kvarcitu).

Dvě nové zajímavé lokality lišejníků v okolí Kraslic

Petr Uhlík, Muzeum Sokolov

Kraslicko je územím, které by se dalo vřele doporučit všem zájemcům o zajímavé lokality zemních a skalních druhů lišejníků (v odborných kruzích jsou nazývány jako druhy terestrické a saxikolní). Situace je pro tyto lišejníky příznivá především díky haldám po těžbě rud, ale i četným skalkám, kamenitým svahům a vřesovištím.

Skály, suťoviska, balvaniště a kamenité haldy po těžbě poskytují prostor především saxikolním druhům lišejníků, ať už běžným nebo druhům preferujícím zvýšený obsah rud, které jsou pro většinu organismů toxické. Vřesoviště (převážně antropogenního původu), pokud nejsou příliš zarostlá, poskytují chudou holou půdu vhodnou pro různé druhy kyselomilných dutohlávek (rod *Cladonia*), některé pučlěrky

(*Cetraria islandica* a *C. aculeata*), vzácně i propupenec bradavičnatý (*Pycnothelia papillaria*) nebo pevnokmínky (*Stereocaulon* spp.).

Skály a kameny na Kraslicku mají několikery geologický základ: západně od Kraslic a v těsném okolí města najdeme prvohorní břidličnaté metamorfované usazeniny (fylity) se skalními výchozy křemenců, zatímco dále na východ vystupuje na povrch karbonská žula (Komáří vrch, Špičák, Ostružiník). Mimo tyto přírodní lokality jsou na lišejníky bohaté rudné haldy v okolí Kraslic. Nástin lichenoflóry na Komářím vrchu, Vysokém kameni nebo na Tisovci můžete nalézt v Arnice (Uhlík 2013), podrobnější články například ve sborníku Příroda Kraslicka (Halda et Uhlík 2011, Uhlík 2007) nebo v časopise Bryonora (Bayerová et al. 2004a, 2004b).

- 1 Rudou obohacené balvany na severní straně Kamence u Šibeničního vrchu hostí typickou lichenofloru.

Lišejníky z Kamence na Šibeničním vrchu (2-4)

- 2 Pupenec bradavičnatý (*Pycnothelia papillaria*) patří mezi vzácné druhy vřesoviště.
- 3 Mapovník Oederův (*Rhizocarpon oederi*) je jedním z druhů, které rostou na rudou obohacených kamenech.

V posledních letech přibyly v těsném sousedství Kraslic dvě velmi zajímavé a doposud neprozkoumané lokality lišejníků. První z nich je **křemencový výchoz na kótě 700 metrů u Šibeničního vrchu (659 m)**. Na starých mapách má označení Gsteinigt (Kamenec) a je součástí EVL Šibeniční vrch. Podobně jako Vysoký kámen byl i Kamenec zachráněn před úplným vytěžením kvarcitových skal výkupem pozemků (Rojík 2014), a proto se v současnosti můžeme těšit výhledem severozápadním až západním směrem na údolí Stříbrného potoka a Svatavy s vystupujícími domky Kraslic a z panorámatu vrchu Hradiště. Šikmá, přibližně západně orientovaná kamenitá a vřesem a brusnicemi porostlá plošina je na východní straně zakončena nevysokou skalní stěnou a ze severní a východní strany je lemována kamennými sutěmi a balvany.

Suťovisko, zejména na východní straně, je na první pohled pokryté jednotvárným porostem běžných lišejníků, sestávajícím z nápadně žlutozelených mapovníků (m. zeměpisný a misničkovitý – *Rhizocarpon geographicum* a *R. lecanorinum*) a pupkovky mnoholisté a osmahlé (*Umbilicaria polyphylla* a *U. deusta*). Ani nevysoké stěny z tvrdého kyselého křemence nejsou příliš druhově bohaté. Na jejich stěnách a temenech najdeme běžné druhy: misničku zelenavou a skalní (*Lecanora polytropa*, *L. rupicola*), terčovku skalní (*Parmelia saxatilis*), na exponovaných místech najdeme mimo jiné džbánovku drsnou (*Diploschistes scruposus*) nebo ojediněle pupkovku válcovitou (*Umbilicaria cylindrica*). Skalní druhy lišejníků doplňuje horská terčovka osmahlá (*Brodoa intestiniiformis*). Vzácně na kameni tu roste i plodná terčovka rozprostřená (*Parmeliopsis ambigua*), jinak běžný epifytický druh (obvykle bez plodnic) často porůstající kyselou borku jehličnatých i listnatých stromů. Na holé půdě vřesoviště také nalezneme běžné a v oblasti rozšířené druhy dutohlávek jakými jsou d. lesní (*Cladonia arbuscula*), d. sobí (*C. rangiferina*), d. štíhlá (*C. gracilis*), d. ježatá (*C. uncialis*), d. šídlovitá (*C. subulata*) a nedávno odlišená dutohlávka *Cladonia merochlorophaea*.

Běžným pohledem se tedy tato lokalita jeví jako jedna z mnoha, se kterými se v širším

okolí Kraslic setkáváme. Náhled na místní lichenofloru změnil překvapivý nález několika malých stélek drobnovýtrusky žlutolesklé (*Pleopsideium chlorophanum*) řazené v Červeném seznamu lišejníků ČR mezi zranitelné druhy (VU*). V širším okolí Kraslic se jedná teprve o třetí lokalitu tohoto výrazně žlutého druhu lišejníku. Takový nález obvykle ponoukne k zevrubnějšímu průzkumu lokality, který může změnit statut území z fádniho na cenné.

Bližší prozkoumání rozlehlého vřesoviště odhalilo další a vzácnější lišejníky: dutohlávkou parohatou (*Cladonia cornuta*, VU), horskou dutohlávkou severní (*C. borealis*) a po úporném hledání i malou sešlapanou populaci pupkovce bradavičnatého (*Pycnothelia papillaria*, VU), která roste na okraji cestičky pod vrcholovou skalkou. Následující překvapení čeká na suti v severovýchodní části lokality. Na několika zrudnělých kamenech tu rostou druhy typické pro nedaleké rudné haldy na svahu vrchu Tisovec: misnička nazlátlá (*Lecanora subaurea*, VU), misnička sorálonosná (*L. soralifera*) a mapovník Oederův (*Rhizocarpon oederi*, VU). Je možné, že tři návštěvy poměrně rozlehlé lokality, jež kromě průzkumu obnášely i časově náročné fotografování, neodhalily všechny vzácnější lišejníky. Nebyl například zaznamenán žádný výskyt pevnokmínku (*Stereocaulon* sp.), jehož výskyt by se dal očekávat. Proto je tato lokalita hodna další pozornosti a ochrany, které se jí začleněním do EVL dostalo.

Druhá zajímavá lokalita je na dohled. Přímo naproti vřesovišti, přes údolí Stříbrného potoka, se strmí **východní svahy kóty Hradiště (715 m)**, která odděluje údolí Stříbrného a Bublavského potoka. Stráně na tomto svahu kopce proráží četné skalní výchozy křemenců (kvarcitů), nejčastěji v okolí vrcholového

* Stupeň ohrožení podle IUCN je uveden podle Liška et Palice 2010. Stupeň ohrožení je v článku uveden pouze u vzácnějších druhů: VU = zranitelný druh, EN = ohrožený druh. V ČR je do kategorie zranitelný druh zařazeno 247 (16,2 %) druhů lišejníků, v kategorii ohrožených druhů je 186 (12,2 %) lišejníků. Česká nomenklatura je uváděna podle Liška (2010).

- 4 Misnička nazlátlá (*Lecanora subaurea*) byla zatím nalezena pouze ve sterilních šupinatých stélkách Šibeniční vrch.
- 5 Rozeklaná skalní stěna vrchu Hradiště s bohatými populacemi drobnovýtrusky žlutolesklé, krevnatce věterního a houbopločky krvavějící.

hřebene a pod ním. V posledních letech byly skalní výchozy odhaleny a osluněny díky těžbě vzrostlé smrčiny a terén se trochu zpřehlednil. Kvůli této změně jsem se znovu vypravil na skalky, na kterých jsem před mnohými lety zaznamenal při náhodném průchodu vertikálou z údolí na hřeben Hradiště drobnovýtrusku žlutolesklou (*Pleopsidium chlorophanum*, VU). Zběžný průzkum svislých stěn a temen obnažených křemenců odhalil poměrně bohaté populace obvyklých lišejníků kyselých hornin. Na svislých stěnách a temenech skal pod vrcholem (ferrata Hausberg a okolí) byly zaznamenány populace velké a nezaměnitelné pupkovky puchýřkaté (*Lasallia pustulata*), jinak běžného druhu, ale na Kraslicku kupodivu do této doby nenalezenému. Teprve při zlézání těžko přístupného skalnatého rozeklaného žebra s řídkým pokryvem pokroucených břízek jihovýchodně pod vrcholem byla v dolní části nevýrazného několikametrového převisu potvrzena početná populace drobnovýtrusky žlutolesklé, téměř splývající s podobným odstínem prášenky žluté (*Chrysothrix chlorina*). Lokalita přinesla i překvapení – svislé stěny orientované přibližně k východoseverovýchodu jsou bohatě porostlé stélkami krevnatce věterního (*Ophioparma ventosa*, VU), skalního lišejníku s výraznými, karmínově červenými plodnicemi. Na Hradišti jde o první nález tohoto lišejníku v západním Krušnohoří a pravděpodobně i první nález na české straně Krušných hor. Krevnatec věterní je druh obvykle rostoucí na větrem exponovaných místech v horských až alpských polohách. Přesto není nález v nižších nadmořských výškách v ČR ojedinělý. Ve vyšší partii výchozu byl mezi stélkami krevnatce nalezen ještě další významný a podle červeného seznamu ohrožený druh (EN*) – houboplodka krvavějící

Lišejníky z vrchu Hradiště (6–9)

- 6 Drobnovýtruska žlutolesklá (*Pleopsidium chlorophanum*).
- 7 Krevnatec věterní (*Ophioparma ventosa*).
- 8 Houboplodka krvavějící (*Mycoblastus sanguinarius*).
- 9 Pupkovka puchýřkatá (*Lasallia pustulata*).

10

10 Populace drobnovýtrusky žlutolešklé pod nevýrazným skalním převisem na vrchu Hradiště. Všechny fotografie Petr Uhlík.

(*Mycoblastus sanguinarius*). Tato houboploдка roste obvykle na kůře stromů ve vyšších horských polohách. V českém Krušnohoří se zatím jedná o druhý nález. První byl zaznamenán během podzimního lichenologického setkání v roce 2017, a to na vrcholku kóty Meluzína (1097 m). Zde také preferuje skalní (eklogitové) útvary na vrcholu kopce.

Obě popsané lokality v těsném okolí Kraslic stojí za další pozornost. Spolu s antropogenními rudnými haldami na Tisovci jsou jedinečnými biotopy v těsném okolí Kraslic, na kterých se vyskytuje vzácná a ohrožená lichenoflóra. ■

Literatura:

- Bayerová Š. et al. (2004a): Příspěvek k poznání lichenofóry Krušných hor. – Bryonora, 33: 28–35.
- Bayerová Š. et al. (2004b): *Rhizocarpon ridescens* a *Verrucaria ochrostoma* – dva nové druhy pro ČR. – Bryonora, 33: 26–27.
- Halda J. et Uhlík P. (2011): Lišejníky rudných hald na Tisovci u Kraslic. – In: Hejkal J., Michálek J., Prokop V., Rakovič M. et Rojik P. [eds.] 2011: Příroda Kraslicka 3. – Přírodovědní sborník Kraslicka. Nakladatelství Jan Farkač, 155 pp.
- Liška J. (2010): Česká jména lišejníků. – Příroda 29: 67–135.
- Liška J. et Palice Z. (2010): Červený seznam lišejníků České republiky (verze 1.1). – Příroda 29: 3–66.
- Rojík P. (2014): Kraslice. – In: Urban M. [ed.], Horní města

Krušných hor (Karlovarský kraj). – Fornica Publishing, Sokolov, 326 pp.

Uhlík P. (2013): Lišejníky v kraji kolem Ohře. – Arnika. Přírodou a historií Karlovarského kraje 1/2013: 27–29.

Uhlík P. (2007a): Lišejníky kamenných moří na Komářím vrchu u Kraslic. – In: Hejkal J., Havalová A. et Michálek J. [eds.] (2007): Příroda Kraslicka 1. – Nakladatelství Jan Farkač, Praha, 134 pp.

KRÁTKÉ ZPRÁVY

Dne 19. 5. 2023 byl proveden **úklid černé skládky v PR Údolí Teplé** „Pod dračím zubem“. Z území bylo ve třech kontejnerech odvezeno celkem 2,5 tuny odpadu všeho druhu. Touto zprávou chceme poděkovat všem partnerům za spolupráci. Celou akci iniciovala rodina Františka Bartoně. Lesy České republiky zafinancovaly odvoz odpadu a jeho uložení na skládku. Obec Otročin a pracovníci RP Správy CHKO Slavkovský les se podíleli na shromáždění odpadků a přesun přes řeku po provizorně postaveném mostku do předem přistavených kontejnerů. Lokalita nás za naší práci odměnila pozorováním plšika lískového, který odpočíval ve svém hnízdě v budce, která zde byla v minulosti instalována.